

REFLECȚII DOGMATICE (II)

† DANIL

Episcop-loctiitor al Daciei Felix

DOGMATIC REFLEXIONS (II)

Abstract: The contemporary Orthodox Theology is altogether and at the same time, Path, Truth and Life (cf. Ioan 14, 6) for today's world. The contemporary Orthodox Theology "yesterday, today and forever, is the same" (cf. Evrei 13, 8). The contemporary Orthodox Theology is, and especially should be equally prophetic, apostolic, patristic and eschatological, fulfilling its ecclesiological, sacramental and philocalic dimension.

Keywords: theology, contemporary, prophetic, apostolic, ecclesiological

Teologie și Iconomie: După Sfinții Părinți ai Bisericii și mai ales după Sfântul Maxim Mărturisitorul și Sfântul Ioan Damaschin, dogmaștii prin excelență, învățătura creștină revelată și dogmatică despre Dumnezeu, se împarte în Teologie și Iconomie. Astfel, în *Disputa de la Bizya*, V, Sfântul Maxim Mărturisitorul vorbește și scrie despre „Theologia și Oiconomia”; Teologia însemnând cuvântul despre Dumnezeu, iar Iconomia însemnând cuvântul despre Întrupare. (Migne, P.G. 90, 141AB). Teologia este învățătura despre Dumnezeu în Sine sau *ad intra*, adică, învățătura despre ființa, esența, natura, firea sau substanța lui Dumnezeu; despre cele Trei Persoane sau Ipostasuri ale ființei celei veșnice și unice; despre însușirile ființei divine, naturale, morale și intelectuale; despre perihoreza treimică, relațiile dintre Persoanele Sfintei Treimi, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh și atributele acestora: Tatăl nenăscut, Fiul născut din veci din Tatăl și Duhul Sfânt purces din veci din Tatăl; precum și învățătura despre energiile divine necreate și lucrările divine necreate. Iconomia, pe de altă parte, înseamnă învățătura teologică despre Dumnezeu în afară de Sine sau *ad extra*, adică învățătura, pe baza Revelației, despre Dumnezeu Creatorul, Dumnezeu Proniatorul, Dumnezeu Mântuitorul, Dumnezeu Răscumpărătorul, Dumnezeu Sfințitorul, Dumnezeu Judecătorul și Dumnezeu Desăvârșitorul, omului și lumii sau despre creerea lumii și a omului, Providența divină, mântuirea și răscumpărarea prin Hristos, sfințirea prin Duhul Sfânt și prin Biserică, Judecata de Apoi și desăvârșirea sau

îndumnezeirea. Iconomia izvorăște din Teologie, precum energiile divine necreate izvorăsc din ființa dumnezeirii. Iconomia este prelungirea și consecința Teologiei, iar Teologia este izvorul și cauza Iconomiei. Toate acestea vorbesc despre necreat și creat sau despre Dumnezeu cel necreat și toate celelalte create, din voința, iubirea, și dreptatea Sa dumnezeiască, pe baza celor două table sau lespezi ale Revelației: Vechiul Testament și Noul Testament, pe de o parte, sau Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, pe de altă parte. Teologia este precum Tronul lui Dumnezeu și al Mielului, iar Iconomia este precum Râul vieții care izvorăște din acest Tron (cf. Apocalipsă 22, 1). Teologia este cauza, iar Iconomia este efectul. Teologia este veșnică, iar Iconomia este lucrarea divină în timp, dar în perspectiva veșniciei sau eternității. Teologia este precum soarele, iar Iconomia precum razele soarelui. Teologia este fără de început și fără de sfârșit, iar Iconomia are un început (cf. Facere 1, 1), dar nu mai are niciodată sfârșit, pentru că Împărăția lui Dumnezeu este fără de sfârșit. Teologia este precum cerul nesfârșit, iar Iconomia precum anotimpurile, fazele zilei sau fazele lunii. Teologia este precum cerul nesfârșit, iar Iconomia este precum stelele de pe cer. Atunci când Dumnezeu l-a scos pe Avraam noaptea afară, i-a zis: „Privește la cer și numără stelele, de le poți număra!” (Facere 15, 5). Prin cer înțelegem Teologia, iar prin nenumăratele stele înțelegem Iconomia. Privirea la cer înseamnă contemplația teologică iar numărarea imposibilă a stelelor de pe cerul Revelației dumnezeiești, înseamnă teologhisirea.

Iconomia slujește Teologiei precum miradele de îngeri sfinți înaintea „Celui Vechi de Zile”, precum în marea descoperire de care s-a învrednicit Sfântul Prooroc Daniel (7, 9-10), sau: Teologia este precum șederea Domnului Dumnezeu pe un tron înalt și măreț – cum l-a văzut Sfântul Prooroc Isaia în vedenia serafimilor din templu - ; iar Iconomia este precum poalele hainelor Lui care umplu templul Revelației (Isaia 6,1). Și nu în ultimul rând, Teologia este asemenea lui Hristos Cel Înviat, iar faptele, lucrările sau treptele Iconomiei dumnezeiești, sunt precum giulgiurile puse jos, văzute de sfântul Apostol Petru, atunci când a intrat în mormântul Domnului (Ioan 20, 6).

Iar ca o ultimă paradigmă, comparație sau asemănare între Teologie și Iconomie, amintim și adăugăm cuvintele Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan, din aceeași Evanghelie a Învierii: „Iar mahrama, care fusese pe capul Lui nu era pusă împreună cu giulgiurile, ci înfășurată, la o parte, într-un loc.” (Ioan 20, 7). Mahrama care fusese pusă pe capul Mântuitorului Iisus Hristos în mormânt, este Icoana împărătească a Teologiei, iar giulgiurile puse jos sunt Icoana revelațională a Iconomiei. Mahrama Teologiei rămâne pe veci înfășurată în tainele lui Dumnezeu și pusă la o parte în chivotul existenței Sale divine, inaccesibilă pe veci, pentru orice minte îngerească sau omenească. Teologia este maica Iconomiei, iar Iconomia este unica fiică a Teologiei.

Rațiunile Providenței: În învățătura sa adânc teologică despre rațiunile divine, sfântul Maxim Mărturisitorul vorbește și despre „rațiunea dumnezeieștii Providențe și Judecății” (*Ambigua* I, Cuvânt către Toma, ed. rom. 2006, pg. 63), precum și în *Ambigua către Ioan* 34 (P.G. 91, 1288 BC; P.S.B. 80, pg. 248), unde găsim de asemenea referiri la „Rațiunile Providenței și ale Judecății lui Dumnezeu, după care toate cu înțelepciune se chivernisesc”. Prin rațiunea Providenței, Dumnezeu Cel în Treime lăudat și închinat menține creația sau lumea, văzută și nevăzută, în conservare pentru transfigurare, prin conlucrare și conducere a acesteia și a omului. Din Psalmul 103 de la Vecernie numit și „Psalmul Providenței”, în care „puii leilor mugesc ca să apuce și să ceară de la Dumnezeu mâncarea lor” și în care „toate către Tine așteaptă ca să le dai lor hrană la bună vreme” (Psalmul 103, 22 și 28), până la Predica de pe Munte a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în care El se referă la Tatăl nostru Cel ceresc Care hrănește păsările cerului și îmbracă crinii câmpului, știind de toate cele de care avem nevoie (Matei 6, 26-32), vedem și contemplăm rațiunile Providenței semănate și risipite pe toate paginile Sfintei Scripturi a Vechiului și a Noului Testament. Mai întâi vedem rațiunile Providenței introducându-l pe Noe în corabie și închizând Dumnezeu ușa corabiei în urma lui. Vedem rațiunile Providenței purtându-i de grijă lui Avraam în Canaan și în Egipt; lui Agar în pustiu, prin îngerul Domnului; lui Lot la nimicirea Sodomei și a Gomorei; lui Iacob în Mesopotamia; lui Iosif în Egipt și fraților săi în vremea foametei din Canaan; lui Moise pe Nil și în pustiu la Madian. Rațiunile Providenței se manifestă în vremea rătăcirii lui Israel în pustiu, prin izvorârea apei din stâncă și hrănirea cu mană din cer; prin purtarea de grijă față de Iosua în Canaan și prin ajutorul dat israeliților; prin Ghedeon față de madianiți și prin Samson față de filistenii. Rațiunile Providenței îl salvează pe David de prigonirea lui Saul și îl izbăvesc de răzvrătirea lui Abesalom. Rațiunile Providenței trimit corbi care îi aduc de mâncare, dimineața și seara, sfântului prooroc Ilie la Cherit; iar mai apoi, după purtarea de grijă prin văduva din Sarepta Sidonului, rațiunile Providenței trimit pe îngerul Domnului să-l adape pe marele profet din ulciorul cu apă, în pustie, sub ienupărul de la Beer-Șeba. Rațiunile Providenței îl ocrotesc pe sfântul prooroc Elisei și pe ucenicul său cu oștire cerească la Dotan; îi izbăvesc pe cei trei tineri aruncați în cuptorul Babilonului și-l salvează pe sfântul prooroc Daniel, cel aruncat în groapa cu lei. După uciderea balaurului și sfărâmarea lui Bel, rațiunile Providenței fac ca proorocul Avacum să fie răpit de către îngerul Domnului din Ierusalim în Babilon, deasupra gropii cu lei a aceluiași prooroc, ducându-i meridea pregătită pentru secerători. Rațiunile Providenței evidențiază rolul chitului din mare și al vrejului de la răsărit de Ninive, în viața sfântului prooroc Iona.

Fuga dreptului Iosif cu Sfânta Fecioară Maria și Pruncul Iisus în Egipt și întoarcerea în Nazaret, sunt tot lucrarea rațiunilor dumnezeiești ale Providenței,

ca și hrănirea mulțimilor în pustie prin înmulțirea celor cinci pâini și doi pești, sau izbăvirea sfinților Apostoli și a sfântului Apostol Petru în vremea furtunii de pe Marea Galileii. Dincolo de Arătarea lui Hristos cel Înviat, lui Toma, la opt zile după Înviere, deslușim tot o rațiune a Providenței de a nu-l lăsa pe ucenic în îndoială. Alegerea lui Matia ca apostol; întâlnirea de la Paoarta cea Frumoasă a templului dintre slăbănogul cerșetor și sfinții Apostoli Petru și Ioan, sau trimiteră sfântului Arhidiacon Filip de către îngerul Domnului pe drumul care coboară de la Ierusalim spre Gaza, pentru a-l întâlni și converti pe famenul etiopian, sunt tot lucrări împlinite și desăvârșite ale rațiunilor divine ale Providenței. Izbăvirea sfântului Apostol Pavel de uneltirile dregătorului regelui Areta, prin coșnița din Damasc; întâlnirea providențială a sfântului Apostol Pavel cu Timotei sau vestea primită în temnița din Ierusalim de la fiul surorii sale, despre complotul celor patruzeci de iudaizanți și nu în ultimul rând izbăvirea miraculoasă din naufragiul din Malta, sunt tot atâtea dovezi și lucrări minunate ale rațiunilor divine ale Providenței, în viața marelui apostol al neamurilor.

Rațiunile divine ale Providenței lasă urme sau brazde luminoase și în istoria Bisericii lui Hristos, prin convertirea minunată a sfântului împărat Constantin cel Mare; prin apariția și înflorirea monahismului creștin ortodox; prin marii Sfinți Părinți ai Bisericii din veacuri și de peste veacuri, prin viața și scrierile lor, prin Sinoadele Ecumenice și dogmele acestora și prin toți sfinții răsăriți și apăruiți pe cerul luminos al tuturor neamurilor ortodoxe, până în prezent și până la A Doua Venire a Domnului. Rațiunile Providenței țin lumea în mâna lui Dumnezeu, Biserica sub Omoforul lui Hristos și viața noastră atârând de candelabru cerului, din viziunea sfântului proroc Zaharia (4, 2-3).

Hristos și Scriptura: Cugetând, meditănd, reflectând și scriind despre relația dintre Mântuitorul Iisus Hristos și Sfânta și dumnezeiasca Scriptură, nu poți decât să ajungi la concluzia și sinteza unei adevărate „perihoreze” sau întrepătrunderi între Logosul Cel veșnic sau Cuvântul lui Dumnezeu și cuvintele acestui Cuvânt, din Sfânta Scriptură. Fiul lui Dumnezeu, înainte de Întrupare și după Întrupare, a inspirat, împreună cu Tatăl și cu Duhul, cuprinsul, conținutul și toate cuvintele Sfintei Scripturi. Dacă Hristos este „Pomul vieții” (Facere 2, 9; Apocalipsă 2, 7; 22, 2), Sfânta și dumnezeiasca Scriptură sau Biblia este „Cartea vieții” (Psalmul 68, 32; Filipeni 4, 3; Apocalipsă 3, 5; 17, 8; 20, 12 și 15). Sfânta Scriptură este, prin excelență, „Cartea cea dintâi” (cf. Faptele Apostolilor 1, 1). Hristos este „Pomul vieții” Sfântei Scripturi, iar Sfânta Scriptură izvorăște din Hristos, precum râul vieții izvorăște din tronul lui Dumnezeu și al Mielului (Apocalipsă 22, 1). Hristos este „Soarele” Scripturii și cerul ei înstelat, după cum Duhul Sfânt este norul ei luminos, care a inspirat-o prin roua harului. Hristos este rugul aprins al Scripturii, stâlpul cel de foc al ei, după cum Duhul Sfânt este carul ei de foc și limba ei de Rusalii. În cele patru Sfinte și dumnezeiești Evanghelii ale Sale, de la Matei, Marcu, Luca și Ioan, din Noul Testament, Mântuitorul

Hristos adeseori face referiri la Scriptură, pomenește personaje biblice și citează cuvinte biblice. Mântuitorul Hristos se referă la Avraam, care a fost bucuros să vadă ziua Lui „și a văzut-o și s-a bucurat” (la stejarul Mamvri), pentru că El este „mai înainte de a fi fost Avraam” (Ioan 8, 56-58); la Noe și Lot, în cuvântul despre sfârșitul lumii (Matei 24, 37; Luca 17, 26 și 29); la Moise (Matei 23, 2; Marcu 12, 26; Ioan 3, 14); la David (Matei 12, 3; 22, 42-43); la Solomon, în comparație cu crinii (Matei 6, 29; 12, 42); la sfinții Ilie și Elisei, cu referire la multele văduve și mulții leproși din Israel, din vremea lor (Luca 4, 25-27); ca și la sfântul prooroc Daniel, în cuvântul despre „urâciunea pustiirii în locul preasfânt” (Matei 24, 15). Mântuitorul Hristos respinge, ca Om, ispitele diavolului din Carantania, citând Scriptura (Matei 4, 4. 6 și 10; Deuteronom 6, 13 și 16; 8, 3; Luca 4, 4. 6 și 12).

Hristos ne avertizează că ne rătăcim dacă nu cunoaștem Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu, care este ascunsă întru ele (Matei 22, 29). Hristos ne îndeamnă să cercetăm Scripturile, pentru că în ele avem viață veșnică „și acelea sunt care mărturisesc despre Mine” (Ioan 5, 39). Hristos ne asigură că „Scriptura nu poate fi desființată” (Ioan 10, 35) și ne făgăduiește că cine crede întru El, „precum a zis Scriptura, râuri de apă vie vor curge din pânțele lui” (Ioan 7, 38). Mântuitorul Hristos se mai referă la Scripturi, vorbind despre „Piatra cea din capul unghiului” (Matei 21, 42) și despre împlinirea Scripturilor, în sinagoga din Nazaret (Luca 4, 21) și în cuvântul Său către Petru, în Ghetsimani (Matei 26, 54). În seara Învierii, pe drumul spre Emaus Mântuitorul Hristos le tâlcuia Scripturile, celor doi ucenici, Luca și Cleopa (Luca 24, 32), „începând de la Moise și de la toți proorocii... cele despre El” (Luca 24, 27); iar în aceeași seară în Ierusalim, „le-a deschis mintea ca să înțeleagă Scripturile”, după ce i-a convins pe sfinții Săi ucenici și apostoli despre toate cele ce trebuie să se împlinească cu El, fiind scrise, „în Legea lui Moise, în Prooroci și în Psalmi” (Luca 24, 44-45). Asigurându-l pe cel ce din pruncie cunoștea Sfintele Scripturi (Timotei), și pe noi, că: „toată Scriptura este însuflată de Dumnezeu și de folos spre învățătură” (II Timotei 3, 15-16), sfântul Apostol Pavel, după ce le scrie romanilor despre „răbdarea și mângâierea care vin din Scripturi” (Romani 15, 4), le scrie și corintenilor, referindu-se la Scripturi și încredințându-i că: „Hristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi și că a fost îngropat și că a înviat a treia zi după Scripturi” (I Corinteni 15, 3-4); adevărind astfel, ca împlinire a Scripturilor, atât Jertfa Sa de pe Cruce, cât și Învierea Sa din morți.

Scriptura este plină de Hristos, precum marea de ape și văzduhul de aer. Scriptura, cu toate cărțile ei, gravitează în jurul lui Hristos, de la Care își primește lumina și harul prin Revelație și inspirație, precum pământul, planetele și luna, împrejurul soarelui. Începută la Facere, împlinită prin Hristos și încheiată în Apocalipsă, Scriptura este „Cartea cărților”, Cartea cu cele șapte peceti, din Apocalipsă (5, 1 și 5), Cuvântul lui Dumnezeu, transmis prin patriarhi, profeți,

apostoli și evangheliști, ajuns până la noi prin tâlcuirea Sfinților Părinți ai Bisericii. Hristos inspiră Scriptura prin Duhul Sfânt și o predă Bisericii Sale prin sfinții Apostoli, cărora le-a deschis mintea ca să înțeleagă Scripturile, în seara Învierii și le-a trimis pe Duhul Său Cel Preasfânt, la Cincizecime. Noi însă, precum sânguincioșii iudei din Bereea, să cercetăm Scripturile, „în toate zilele” (cf. Faptele Apostolilor 7, 11), spre folosul nostru duhovnicesc și al celor din jurul nostru, crezând Scripturii și cuvântului pe care L-a spus Iisus, precum sfinții apostoli (Ioan 2, 22). Astfel vom putea înțelege și cunoaște în parte (I Corinteni 13, 12), din ceea ce este scris în Cartea Scripturii, nu numai „pe dinafară”, ci și „pe dinlăuntru” (Apocalipsă 5, 1), adică în miezul, esența și substanța ei.

„Poarta cea Frumoasă a templului” Revelației dumnezeiești: „Iar Petru și Ioan se suiau la templu pentru rugăciunea din ceasul al nouălea. Și era un bărbat olog din pântecel mamei sale, pe care-l aduceau și-l puneau în fiecare zi la poarta templului, zisă Poarta Frumoasă, ca să ceară milostenie de la cei ce intrau în templu. Care, văzând că Petru și Ioan vor să intre în templu, le-a cerut milostenie. Iar Petru, căutând spre el, împreună cu Ioan, a zis: Privește la noi.” (Faptele Apostolilor 3, 1-4). Șezând de peste patruzeci de ani, precum cerșetorul slăbănog vindecat de sfinții Apostoli Petru și Ioan, la Poarta cea „Frumoasă a templului” (Faptele Apostolilor 4, 22), nu contemplăm îndeajuns „Poarta cea frumoasă” a templului Revelației dumnezeiești, după cum nici cerșetorul slăbănog n-a văzut și n-a sesizat de la început limba de foc a Duhului Sfânt de la Rusaliile capitolului precedent, arzând în cei doi sfinți Apostoli, Petru și Ioan, când aceștia „se suiau la templu pentru rugăciunea din ceasul al nouălea”. Suntem ologi din pântecel mamei noastre (familia, școala, societatea și lumea în care trăim); nu mergem cum se cuvine pe calea lui Dumnezeu; stăm la „Poarta cea Frumoasă” a templului Revelației, a Bisericii și a Sfintei Scripturi și cerem de o viață milostenie „de la cei ce intră în templu” – patriarhi, profeți, apostoli și evangheliști. Vedem „Poarta cea Frumoasă” a templului, Catedralei sau bisericii; dar arareori o contemplăm ca fiind „Poarta cea Frumoasă” a templului Revelației dumnezeiești. Este nevoie să vină o zi în viața noastră care să-i aducă la templu pe sfinții apostoli Petru și Ioan, sau duhul lor, sau cuvintele lor, în duhul și cuvintele Sfinților Părinți, pentru ca la ceasul al nouălea din zi și din viața noastră, să le cerem milostenie duhovnicească, privind spre ei, la imperativul lui Petru: „Privește spre noi!”. Întotdeauna privirea ceștinului, ca să-L poată contempla pe Iisus, pare că trebuie să se îndrepte mai întâi înspre sfinții Apostoli și Sfinții Părinți. Sfântul Apostol Petru îl vindecă pe cerșetorul slăbănog, în numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, doar după ce acesta privește la sfinții apostoli „cu luare aminte”, fiind apucat de mâna dreaptă cu dreapta lui Petru, de care l-a apucat cândva Hristos când l-a ridicat din valuri. De fapt mâna lui Hristos Cel nevăzât îl prinde pe acesta de mâna dreaptă, prin mâna sfântului Apostol Petru. Astfel suntem ridicați și

gleznelor și tălpile picioarelor noastre se întăresc îndată, pentru a putea intra cu sfinții apostoli în templu – în templul Revelației – „umblând și sărind și laudând pe Dumnezeu” (Faptele Apostolilor 3, 5-8).

„Poarta cea Frumoasă” a templului Revelației dumnezeiești poate fi Bunavestirea din Nazaret sau Nașterea Domnului din Betleem; deschiderea cerurilor la Epifania de la Iordan sau Schimbarea la Față de pe Muntele Tabor; Jertfa de pe Golgota sau Învierea cea de a treia zi; Înălțarea la cer și Cincizecimea sau Rusaliile sau toate acestea la un loc. „Poarta cea Frumoasă” a templului Revelației dumnezeiești poate fi revelația sfântului Arhidiacon Ștefan din sine-driu, descoperirea de pe drumul Damascului sau Apocalipsa din Insula Patmos. Templul Revelației dumnezeiești, în viziunea noastră, poate avea o singură poartă, sau mai multe porți; sau douăsprezece porți, precum cele ale cetății celei sfinte a Noului Ierusalim, pogorât din cer (Apocalipsă 21, 12-13). „Iar cele douăsprezece porți sunt douăsprezece mărgăritare; fiecare din porți este dintr-un mărgăritar” (Apocalipsă 21, 21). „Poarta cea Frumoasă” a templului Revelației dumnezeiești este Evanghelia lui Hristos sau Evanghelia de la Ioan dintre cele patru. „Poarta cea Frumoasă” a templului Revelației dumnezeiești este ușa deschisă în cer din Apocalipsă 4, 1; sau Însuși Hristos – „Ușa oilor” (Ioan 10, 7-9).

„Poarta cea Frumoasă” a templului Revelației dumnezeiești este „Poarta Oilor” (Ioan 5, 2) sau „poarta cea strâmtă” (Matei 7, 13-14; Luca 13, 24). „Poarta cea Frumoasă” a templului Revelației dumnezeiești poate fi fereastra deschisă înspre Ierusalim a proorocului Daniel din Babilon (Daniel 6, 11). „Poarta cea Frumoasă” a templului Revelației dumnezeiești este gura peșterii de la Horeb în care sfântul prooroc Ilie stă de vorbă cu Dumnezeu. „Poarta cea Frumoasă” a templului Revelației dumnezeiești se regăsește în cuvintele patriarhului Iacob de la Betel, care, înspăimântat, a zis: „Cât de înfricoșător este locul Acesta! Aceasta nu e alta fără numai casa lui Dumnezeu, aceasta este Poarta Cerului!” (Facere 28, 17).

La „Poarta cea Frumoasă” a templului Revelației dumnezeiești întotdeauna se vindecă slăbăniile sufletești și se convertesc mii de credincioși, în urma cuvântului apostolic. „Și numărul bărbaților credincioși s-a făcut ca la cinci mii.” (Faptele Apostolilor 4, 4).

(va urma)